

ALEKSANDER LASIK
Bydgoszcz

KRYTERIA DOBORU MAŁŻEŃSTW STUDENCKICH

I. Uwagi wstępne

Problematyka badań socjologicznych nad rodziną doczekała się w Polsce znacznego dorobku naukowego. Składają się na to z jednej strony zainteresowania władz partyjnych i państwowych sprawami rodziny, z drugiej zaś dynamiczne procesy przemian rodziny we współczesnej, socjalistycznej Polsce. Rodziny przestały być wreszcie uważane za komórki społeczne funkcjonujące w oparciu o jednolite i typowe układy społeczne, lecz zaczęto je traktować jako dynamicznie rozwijające się grupy społeczne. Procesy industrializacji i urbanizacji kraju, masowe podejmowanie pracy zarobkowej przez kobiety, socjalistyczne przemiany moralności – to tylko niektóre z czynników wpływających w zasadniczy sposób na zmiany w funkcjonowaniu współczesnej rodziny oraz na jej system wartości uznanych za nadrzędne. Prace Zbigniewa Tyszkii¹ i innych socjologów zajmujących się problematyką rodziny zwracają uwagę na te zjawiska, podkreślając ich związek z faktem, iż problematyki tej nie można traktować jedynie jako „sprawy prywatnej” małżonków, lecz musi być ona badana celem efektywniejszego funkcjonowania rodziny we współczesnych warunkach społecznych, a w szczególności dla zapobiegania zjawiskom negatywnym, takim jak dezintegracja więzi rodzinnych, brak pełnych oddziaływań wychowawczych na dzieci itp.

W artykule zajmiemy się małżeństwami studenckimi. O konieczności badań nad tą szczególną kategorią małżeństw pisze Henryk Gauthner: „Do badań nad małżeństwami studenckimi skłaniają potrzeby społeczne: z jednej strony brak opracowań w tym zakresie, z drugiej zaś waga tego problemu. Małżeństwa w środowiskach studenckich, będące załączkami przyszłych rodzin znajdują się w wyjątkowo trudnej sytuacji, która wypływa przede wszystkim z nieadekwatnych do potrzeb rozwoju tych małżeństw warunków materialno-ekonomicznych. Małżeństwa studenckie zawierają ludzie młodzi, a właśnie wśród ludzi młodych najczęściej występują rozwody, procesy dezintegracji, o czym często informuje publicystyka prasowa”².

Celem niniejszego artykułu będzie zbadanie procesu doboru małżeństw studenckich w kontekście wartości preferowanych przez studentów jako najważniejsze dla zawarcia związku małżeńskiego. Niniejszy artykuł nie wyczerpuje całości zagadnienia, lecz wskazuje jedynie na pewne charakterystyczne zjawiska związane z doбором partnerów do małżeństw w ogóle, a w szczególności doбором partnerów w małżeństwach studenckich.

Małżeństwo będzie tu traktowane jako para małżonków, która nie jest jeszcze

rodziną ze względu na brak dzieci (mimo iż niektóre badane przez autora małżeństwa dzieci już posiadały), a więc nie jako grupa społeczna w socjologicznym sensie, lecz jako komórka formalna, która jest elementem podstawowym w procesie tworzenia się rodziny. To pojęciowe rozróżnienie jest konieczne ze względu na fakt, iż bada się zagadnienia doboru jako zjawisko występujące bezpośrednio przed małżeństwem a nie jako proces występujący w rodzinie definiowanej w kategoriach socjologicznych, która jest wtórna w stosunku do małżeństwa.

2. Charakterystyka kryteriów przyjętych w badaniach małżeństw studenckich

Omawiając kryteria doboru małżeństw studenckich musimy zwrócić uwagę na specyficzne funkcjonowanie studentów w społeczeństwie. O ile młodzież pracująca ma pewne przesłanki ku temu, aby dążyć do małżeństwa w konsekwencji do założenia własnej rodziny, o tyle status społeczny studenta jest w zasadzie nieokreślony. Związane jest to z faktem nauki a jednocześnie z warunkami materialnymi, a więc brakiem stałego dochodu pieniężnego, potrzebnego do utrzymania rodziny. Z drugiej strony fakt nauki wpływa hamująco na decyzję o zawarciu związku małżeńskiego, a zatem porównując średni wiek małżonków w środowiskach młodzieży pracującej i studenckiej, okaże się, iż jest on w środowisku studentów relatywnie wyższy. Będzie to miało pewien wpływ na dobór ze względu na dojrzałą społecznie osobowość studentów, wynikającą z większego doświadczenia życiowego.

Innym czynnikiem, który wpływa na kryteria doboru, jest czynnik związany z faktem, że społeczność studencka jest konglomeratem ludzi pochodzących z różnych środowisk kulturowych i klasowych, a jednolitym elementem jest nauka na danej uczelni. W środowiskach młodzieży pracującej czynnik pochodzenia społecznego (np. chłopskiego) będzie odgrywał tu większą rolę o tyle, o ile zachodzi prawdopodobieństwo wspólnego przebywania młodzieży z różnych środowisk ze sobą (np. przez fakt wspólnej pracy).

Kolejny wreszcie czynnik dyferencjujący środowisko studenckie od środowiska młodzieży pracującej to skala i jakość oczekiwań od przyszłego małżonka, jeżeli chodzi o jego cechy psychiczne i materialne. Studenci będą zwracali większą uwagę na cechy intelektualne potencjalnego małżonka, podczas gdy cechy materialne będą miały relatywnie mniejsze znaczenie. Inna też wystąpi skala wartości preferowanych jako najważniejsze u partnera w środowiskach młodzieży pracującej w porównaniu z młodzieżą uczącą się.

Chcąc zbadać kryteria doboru małżeństw studenckich musimy przyjąć pewne kryteria, w oparciu o które dobór ten się odbywa i ma istotne znaczenie dla decyzji o zawarciu związku małżeńskiego. Do kryteriów tych zaliczymy:

- a) czynniki socjologiczne
związane z wyobrażeniami o wspólnym życiu w rodzinie, podziałem ról w rodzinie, poglądem na miejsce rodziny w społeczeństwie, statusem i prestiżem społecznym przyszłego małżonka,
- b) czynniki psychologiczne
związane bezpośrednio z osobowością przyszłego małżonka, jego cechami cha-

rakteru, jego właściwościami psychicznymi i osobowością, oczekiwaniami odnośnie zaspokojenia własnych potrzeb emocjonalnych przez przyszłego męża czy żonę.

- c) czynniki demograficzne
które łączą się z pochodzeniem przyszłych małżonków z określonych środowisk miejskich czy wiejskich oraz z wiekiem małżonka,
- d) czynniki materialne
łączące się z zamożnością potencjalnego małżonka, wyobrażeniami na temat standardu życia rodziny itp.

Wszystkie te czynniki zostały uwzględnione w badaniach nad doбором małżeństw studenckich przeprowadzonych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy. Ze względu na ograniczone możliwości techniczne autora, przebadano jedynie 99 małżeństw. Wyniki uzyskane na tej stosunkowo małej próbie badawczej pozwalają jednak na wyciągnięcie pewnych wniosków odnośnie doboru tych małżeństw. Autor artykułu nie dysponował danymi porównawczymi z innych środowisk studenckich, co nie pozwoliło na konfrontację wyników badań i wyciągnięcie ogólniejszych wniosków.

3. Wyniki badań empirycznych

Badania nad kryteriami doboru małżeństw studenckich przeprowadzono w 1979 r. w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy.

Techniką ankiety przebadano 99 przypadków. Odpowiedzi na zawarte w ankiecie pytania udzielał jeden z małżonków osobiście, dlatego też celowe wydaje się zanalizowanie odpowiedzi udzielonych przez kobiety i przez mężczyzn.

Małżeństwa – aby zostały zakwalifikowane do próby badawczej – musiały spełniać dwa kryteria:

1. Przynajmniej jeden z małżonków był studentem Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy.
2. Był studentem dziennym.

Niejednorodność próby badawczej była podyktowana ograniczoną liczbą przypadków małżeństw studenckich, w których oboje małżonkowie są studentami WSP.

Rozkład wieku i płci respondentów przedstawia tabela 1.

Tabela wskazuje, że najwięcej respondentów było w wieku 21 i 23 lat, oraz że w badanej populacji 75 respondentów było kobietami (75,8%), a tylko 24 respondentów mężczyznami (24,2%). Ze statystycznego punktu widzenia nie jest to rozkład normalny, a zatem licząc współczynniki korelacji będą rozpatrywał populację łącznie – bez podziału na płeć.

Jeżeli chodzi o rok studiów respondentów to przedstawiał się on następująco:

Z tabeli 2 wynika, iż najwięcej respondentów, bo aż 57,6% badanej populacji studiowało na drugim roku.

Po tej wstępnej prezentacji badanej populacji przejdę teraz do omówienia wyników badań nad samymi kryteriami doboru małżeństw studenckich. Jednym z czynników wyznaczających dobór małżeństw studenckich był czynnik pochodzenia społecznego.

Tabela 1. Rozkład wieku i płci respondentów

Wiek	Płeć			
	Kobiety	%	Mężczyźni	%
20 lat	6	8,0	–	–
21 lat	27	36,0	3	12,5
22 lata	3	4,0	–	–
23 lata	27	36,0	15	62,5
24 lata	6	8,0	3	12,5
25 lat	2	2,8	3	12,5
26 lat	1	1,3	–	–
27 lat	1	1,3	–	–
30 lat	1	1,3	–	–
32 lata	1	1,3	–	–
Razem	75	100,0	24	100,0

Tabela 2. Podział respondentów ze względu na rok studiów

Rok studiów	Płeć			
	kobiety	%	mężczyźni	%
1	6	8,0	–	–
2	51	68,0	6	25,0
3	3	4,0	6	25,0
4	15	20,0	12	50,0
Razem	75	100,0	24	100,0

Przyjąłem hipotezę, że czynnik ten nie odgrywa dzisiaj istotnej roli w doborze małżeństw studenckich ze względu na powszechność oświaty oraz na fakt dewaluacji roli dóbr materialnych w doborze partnerów do małżeństwa, szczególnie w odniesieniu do małżeństw studenckich. Zebrane dane odnośnie tego zagadnienia przedstawia tabela 3, w której ze względów wyżej podanych nie wydawało się celowe dzielenie populacji według płci.

Tabela 3. Pochodzenie społeczne respondentów

Pochodzenie społeczne respondenta	Liczba przypadków	%	Pochodzenie społeczne żony/męża/respondenta	Liczba przypadków	%
robotnicze	24	24,2	robotnicze	48	48,5
chłopskie	27	27,3	chłopskie	19	19,3
inteligentne	48	48,5	inteligentne	32	32,2
Razem	99	100,0	Razem	99	100,0

Dobór małżeństw studenckich ze względu na pochodzenie społeczne z rozbiciem na poszczególne kategorie w danej grupie ilustruje tabela 4.

Jak widać z powyższych tabeli (tabela 3 i 4) w doborze małżonków nie wystąpiły istotne zależności jeżeli chodzi o pochodzenie społeczne. Potwierdza to także współczynnik korelacji r_{xy} dla poszczególnych danych statystycznych występujących w grupach

Tabela 4. Dobór małżeństw studenckich z uwzględnieniem pochodzenia społecznego

Pochodzenie społeczne	%	Pochodzenie społeczne (żony) respondenta	Liczba przypadków	%
robotnicze (36 przypad.)	100,0	robotnicze chłopskie inteligencje	9 0 15	25,0 – 75,0
chłopskie (27 przypad.)	100,0	robotnicze chłopskie inteligencje	15 6 6	55,6 22,2 22,2
inteligencje (48 przypad.)	100,0	robotnicze chłopskie inteligencje	24 3 21	50,0 6,2 43,8

pochodzenia społecznego, który wynosi $r_{xy} = -0,2622$. Ujemna jego wartość wskazuje, iż zachodzi prawdopodobieństwo, że małżonkowie dobierają się z różnych klas i warstw społecznych i nie zachodzi tu dobór celowy. Hipoteza, iż czynnik pochodzenia społecznego nie ma żadnego znaczenia przy doborze małżeństw studenckich znalazła tu empiryczne potwierdzenie.

Innym czynnikiem mogącym mieć wpływ na dobór małżeństw studenckich jest pochodzenie małżonków z różnych środowisk – od wielkomiejskiego do wiejskiego. W badaniach uwzględniono to, biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania partnerów przed zawarciem małżeństwa. Dane te ilustruje tabela 5.

Tabela 5. Miejsce zamieszkania partnerów przed zawarciem małżeństwa

Miejsce zamieszkania respondenta przed zawarciem małżeństwa	Liczba	%	Miejsce zamieszkania męża (żony) respondenta przed zawarciem małżeństwa	%
Miasto powyżej 100 tys.	27	27,4	36	36,4
Miasto 20–100 tys.	33	33,3	36	36,4
Miasto poniżej 20 tys.	6	6,0	12	12,4
Wieś	33	33,3	15	15,1
Razem	99	100,0	99	100,0

Tabela wskazuje, że pochodzenie z danego ośrodka mogło mieć wpływ na dobór małżonków. Potwierdza to także zestawienie, w którym ujmuje się ilościowo pochodzenie męża i żony z tej samej miejscowości przed zawarciem małżeństwa, a mianowicie:

Za istotnym związkiem między pochodzeniem małżonków z tych samych ośrodków zamieszkania a doбором przemawia także współczynnik korelacji $r_{xy} = 0,7152$ i wskazuje na duże prawdopodobieństwo istotnego związku między wartościami liczbowymi w poszczególnych przedziałach statystycznych. Jak się wydaje przyczyn tej zależności

Tabela 6. Ilość małżeństw pochodzących z tej samej miejscowości

Pochodzenie męża i żony z tej samej miejscowości przed zawarciem związku małżeńskiego	Ilość przypadków
Miasto powyżej 100 tys.	18
Miasto 20–100 tys.	21
Miasto poniżej 20 tys.	3
Wieś	12
Razem	54
% populacji	54.5

naależy szukać w fakcie znania się partnerów jeszcze przed rozpoczęciem studiów, a także w fakcie wspólnego planowania przyszłości jeszcze przed studiami. Dla potwierdzenia tej tezy brakuje nam jednak danych empirycznych. Częściowym jedynie jej potwierdzeniem może być fakt, że aż w 36 przypadkach (36,4%) badanej przez nas populacji – oboje małżonkowie studiuje na WSP i pochodzą z tej samej miejscowości, a jedynie w 9 przypadkach (9,1%) małżonkowie pochodzą z tej samej miejscowości, studiuje jednak na innych uczelniach. Nie należy jednak tej liczby uwzględniać całkowicie jako prawidłowość statystyczną, ponieważ brakuje nam danych ilu partnerów poznało się ze sobą już na studiach i pochodzi jednocześnie z tej samej miejscowości.

Czynnikami, które mogą wskazywać na endogamiczność warstwy studenckiej względem doboru małżeństw studenckich, będzie tutaj fakt studiowania lub pracy małżonków respondentów. W badanej przez nas populacji małżonkowie respondentów byli aktualnie studentami w 51 przypadkach, co stanowi 51,5% ogółu badanych. W pozostałych przypadkach małżonkowie respondentów pracują. Dane te świadczą o tym, że wybór przyszłego małżonka nie jest oparty wyłącznie o kryterium studiowania, choć jak zobaczymy dalej nie bez znaczenia jest tu wykształcenie, które posiada małżonek respondenta.

Jeżeli chodzi o małżeństwa, w których mężowie lub żony respondentów studiowali, to dane te przedstawia tabela 7, w której rozdzielono rok studiów respondenta i jego małżonka.

Jak wynika z tabeli 7 najwięcej respondentów studiowało na drugim roku

Tabela 7. Dobór małżeństw ze względu na wykształcenie

Rok studiów	Respondenci Liczba przypadków	%	Małżonkowie respondentów Liczba przypadków	%
1	6	6.2	3	5.6
2	57	57.6	12	22.2
3	9	9.1	21	38.9
4	27	27.1	18	33.3
Razem	99	100.0	54	100.0

a najwięcej ich małżonków na roku trzecim. Wynika z tego, że istnieje pewna tendencja do zawierania małżeństw, w których kobieta studiuje na roku niższym niż jej małżonek. (Porównaj tabelę 1, w której 75,7% badanej populacji stanowią kobiety, a także tabelę 10, z której wynika iż średnia różnica między wiekiem kobiet a wiekiem ich mężów wynosi 2,4 roku). Tendencję tę potwierdza statystycznie współczynnik korelacji r_{xy} , który dla badanych wielkości wynosi $r_{xy} = -0,335$ i mówi o dużym prawdopodobieństwie zachodzenia korelacji ujemnej między badanymi wielkościami.

Ważną wydaje się także dla zbadania kryteriów doboru małżeństw studenckich ocena wykształcenia pracującego małżonka respondenta. Dane te zestawia tabela 8.

Tabela 8. Wykształcenie pracującego małżonka respondenta

Rok studiów	Liczba przypadków	%	Wykształcenie małżonka respondenta	Liczba przypadków	%
1	6	6,1	zawodowe	3	6,7
2	57	57,6	średnie	9	20,0
3	9	9,1	niepełne wyższe	12	27,7
4	27	27,2	wyższe	21	46,6
Razem	99	100,0		45	100,0

W tabeli pominięto wykształcenie podstawowe małżonka respondenta ze względu na brak przypadków.

Jeżeli chodzi o rok studiów respondentów, których małżonkowie pracują i wykształcenie tych małżonków, to sprawę tę przedstawia tabela 9.

Tabela 9. Rok studiów respondentów których małżonkowie pracują

Rok studiów	Liczba przypadków	%	wykształcenie małżonka respondenta	Liczba przypadków	%
1	3	6,6	zawodowe	3	6,7
2	36	80,2	średnie	9	20,0
3	3	6,6	niepełne wyższe	12	27,7
4	3	6,6	wyższe	21	46,6
Razem	45	100,0		45	100,0

Chcąc określić prawidłowości związane z wykształceniem oraz ewentualnym jego podnoszeniem u małżonków respondentów, którzy pracują musimy przedstawić rodzaj wykształcenia pracujących małżonków w zależności od roku studiów respondentów. Przedstawia to tabela 10.

Tabele 8, 9 i 10 mogą wskazywać, że w miarę wzrostu roku studiów u respondenta rośnie poziom wykształcenia u ich pracujących małżonków. Aby całkowicie tego dowiedzieć trzeba by przeprowadzić dodatkowe badania na większej liczbie przypadków oraz zadbać, aby rozkład ilości przypadków poszczególnych lat studiów był zrównoważony. Dane uzyskane w naszych badaniach wskazują jedynie na tendencję, iż dobór

Tabela 10. Rodzaj wykształcenia pracujących małżonków w zależności od roku studiów respondentów

Rok studiów respondenta	Ilość przypadków	Wykształcenie małżonka	Ilość przypadków
1	3	zawodowe średnie	1 2
2	36	zawodowe średnie niepełne wyższe wyższe	1 5 21 9
3	3	zawodowe średnie wyższe	1 1 1
4	4	średnie wyższe	1 2

partnerów w małżeństwach studenckich może opierać się na podobnym statusie wykształcenia. Dowodem ilościowym jest tu oczywiście fakt, że w badanej przez nas populacji 46,6% pracujących małżonków respondentów posiadało wyższe wykształcenie.

Czynnikiem, który mógł mieć wpływ na dobór małżeństw studenckich jest różnica wieku u małżonków. Problem ten został przedstawiony w tabeli 11.

Tabela 11. Wpływ wieku na dobór małżeństw studenckich

Średni wiek respondentów (w latach)		Średni wiek małżonków respondentów (w latach)	
Kobiety	Mężczyźni	Mężczyźni	Kobiety
22,4	23,2	22,7	24,8

Dla lepszego zilustrowania zagadnienia – w tabeli celowo rozdzielono populację według płci.

Jak wskazuje tabela 11 średnia różnica wieku między małżonkami wynosi 1,6 roku. Zachodzi tu także inne ciekawe zjawisko, a mianowicie fakt, że średnia różnica wieku między respondentami płci żeńskiej a ich małżonkami wynosi 2,4 roku, a różnica wieku między respondentami płci męskiej a ich małżonkami wynosi zaledwie 0,5 roku. W zestawieniu z tym, iż respondenci płci męskiej wybierali partnerki wśród studentek (87,5%) można wyciągnąć wniosek, że wiek nie odgrywa roli w doborze małżeństwa, kiedy oboje partnerzy studiują. Jeżeli chodzi o różnicę wieku między respondentami płci żeńskiej a ich pracującymi małżonkami, to wynosi ona średnio 2,3 roku, a zatem teza, że wiek w przypadku małżeństw studiujących nie odgrywa tak wielkiej roli, jak w przypadku małżeństw mieszanych znalazła tu swoje empiryczne potwierdzenie.

Szczególnie ważnych danych o kryteriach doboru małżeństw studenckich dostarczył punkt ankiety mówiący o powodach zawarcia związku małżeńskiego. Respondenci

mieli tu do wyboru następujące możliwości, wśród których mogli podkreślić najwyżej trzy jako najważniejsze ich zdaniem. Były to: miłość, społeczny przymus wieku, pieniądze, ciąża, obawa przed samotnością, chęć stabilizacji życiowej oraz inne powody, które respondent mógł sam wymieni. Dane te są opiniami subiektywnymi respondentów i jak zobaczymy na przykładzie wyboru „stabilizacji życiowej”, jako jednego z najważniejszych powodów zawarcia małżeństwa – nie zawsze pokrywają się ze stanem faktycznym. Liczbowe zestawienie wyników zawiera tabela 12.

Tabela 12. Powód zawarcia małżeństwa

Powód zawarcia małżeństwa	Liczba odpowiedzi pozytywnych	%
- miłość	90	90,9
- społeczny przymus wieku	-	-
- pieniądze	2	2,0
- obawa przed samotnością	-	-
- chęć stabilizacji życiowej	33	33,3
- ciąża	15	15,5
- inne	2	2,0

Według opinii respondentów najważniejszym powodem zawarcia małżeństwa była miłość. Aż 90,9% ankietowanych wskazało na miłość, jako na jeden z najważniejszych powodów zawarcia związku małżeńskiego, a zatem miłość jest najważniejszym powodem zawierania małżeństw przez studentów. Drugie w kolejności miejsce zajęła chęć stabilizacji życiowej (33,3%). Wydaje się jednak bardzo prawdopodobne, że respondenci nie udzielili tu odpowiedzi w pełni przemyślanych. Przemawia za tym fakt, iż większość ankietowanych mieszkała w domach studenckich, a zatem nie posiadała własnego mieszkania oraz fakt, że większość korzystała z pomocy materialnej rodziców. Tak duża liczba odpowiedzi pozytywnych mogła się wiązać z niezrozumieniem istoty „stabilizacji życiowej” i sprowadzenie jej do stanu, w którym partnerzy pomagają sobie wzajemnie w sytuacjach trudnych, a zatem pojęcie „stabilizacji życiowej” było przez respondentów interpretowane w kategoriach psychologicznych.

Kolejne miejsce zajmuje ciąża (15,5%). Rozpatrując ilość dzieci w małżeństwach studenckich, stwierdzamy że było ich łącznie 33, a średni staż małżeński wynosił w badanych rodzinach 1,4 lat. Nasuwa się więc wniosek, że ciąża w małżeństwach studenckich nie była najważniejszym powodem założenia rodziny.

Kolejne miejsce jako powód zawarcia małżeństwa zajęły pieniądze. O tym, że pieniądze nie odgrywają dużej roli w doborze małżeństw studenckich może świadczyć fakt, iż średnia pensja miesięczna małżonków respondentów, którzy pracowali wynosiła 3.450 zł, a zatem była mniejsza od średniej krajowej.

Respondenci nie uwzględnili w swoich odpowiedziach „obawy przed samotnością” oraz „społecznego przymusu wieku” jako przyczyn zawarcia małżeństwa. Jeżeli chodzi o te dwa czynniki to pierwszy z nich – jak się wydaje – jest charakterystyczny dla środowiska wiejskiego. Związane to jest naturalnie z charakterem styczności społecznych występujących w tych środowiskach. Czynniki tych nie należy jednak zupeł-

nie lekceważyć. Aby jednak tę hipotezę udowodnić należałoby przeprowadzić dodatkowe badania.

Duże znaczenie przy rozpatrywaniu kryteriów doboru małżeństw studenckich może mieć wyobrażenie o cechach przyszłego małżonka a także oczekiwania od niego po zawarciu małżeństwa. Respondenci dysponowali 9 możliwościami, którym mieli przyporządkować rangi według skali dziewięciopunktowej i według ich ważności. Były to: inteligencja, urok osobisty, status i prestiż społeczny, wykształcenie, opiekuńczość, domatorstwo, zamożność, zaradność i temperament. Rozkład odpowiedzi przedstawia tabela 13.

Tabela 13. Oczekiwane cechy przyszłego małżonka

Płeć K - kobiety M - mężczyźni	Rangi (od najważniejszej do najmniej ważnej)								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
INTELIGENCJA									
K	30	15	9	6	6	3	3	2	1
M	6	6	5	4	3	-	-	-	-
UROK OSOBISTY									
K	18	15	14	12	11	3	2	-	-
M	2	3	3	3	5	9	-	-	-
STATUS I PRESTIŻ SPOŁECZNY									
K	-	-	-	-	9	15	18	18	15
M	-	-	3	4	5	4	3	3	2
WYKSZTAŁCENIE									
K	-	-	6	9	18	24	12	3	3
M	-	-	2	3	3	4	6	5	1
OPIEKUŃCZOŚĆ									
K	24	18	18	6	6	3	-	-	-
M	3	6	6	3	3	2	1	-	-
DOMATORSTWO									
K	-	5	7	18	15	9	10	8	1
M	2	4	4	5	14	-	-	-	-
ZARADNOŚĆ									
K	6	18	18	15	9	6	3	-	-
M	1	2	3	9	6	3	-	-	-
ZAMOŻNOŚĆ									
K	-	-	-	-	2	4	12	30	27
M	-	-	-	-	-	3	6	9	6
TEMPERAMENT									
K	-	2	7	9	15	12	11	10	9
M	-	-	-	1	5	9	7	2	-

Gdybyśmy mieli zestawić według ważności te cechy, które są preferowane przez respondentów, to zauważymy, że zarówno kobiety jak i mężczyźni jako najważniejsze u kandydata na małżonka uważają inteligencję i opiekuńczość. Pozostałe cechy u kobiet i u mężczyzn oraz ich rozkład przedstawia tabela 14.

Tabela 14. Cechy małżonka według ich ważności dla respondentów

Rangi (od najważniejszej)	Cechy według ich ważności dla respondentów	
	Kobiety	Mężczyźni
1	inteligencja	inteligencja
2	opiekuńczość	opiekuńczość
3	urok osobisty	zaradność
4	zaradność	domatorstwo
5	domatorstwo	temperament
6	wykształcenie	status i prestiż społeczny
7	temperament	urok osobisty
8	status i prestiż społeczny	wykształcenie
9	zamożność	zamożność

Ostatnie miejsce u obu płci zajęła zamożność, cecha o charakterze materialnym. (Porównaj tabelę 12). Zestawienie to dowodzi, iż dobór małżeństw studenckich oparty jest o cechy psychiczne, które w zasadniczy sposób kształtują decyzję o zawarciu małżeństwa. Zestawienie to ukazuje ponadto zbieżności i różnice w ocenie kandydata na małżonka przez kobiety i mężczyzn. Potwierdza się tu duża zbieżność cech oczekiwanych od przyszłych małżonków zarówno przez studentki jak i przez studentów. Liczbowym dowodem tego zjawiska jest współczynnik korelacji rang, który dla badanych wielkości wynosi $Q = 0,7500$ i mówi, że istnieje bardzo istotny związek między cechami wybranymi przez kobiety jako najważniejsze i cechami wybranymi jako najważniejsze przez mężczyzn.

Wnioski

1. Podstawowym powodem zawierania małżeństw studenckich była miłość, a więc cechą o charakterze emocjonalnym. Świadczy to o tym, że przy doborze małżeństw studenckich najważniejsze znaczenie mają kryteria psychologiczne.
2. Pochodzenie społeczne kandydatów na małżonków wśród studentów nie odgrywa żadnej roli. Związane jest to z charakterem środowiska studenckiego i polityką powszechnego dostępu do nauki całego społeczeństwa. Badania potwierdziły ponadto tezę, iż środowiska kulturalno-wychowawcze miast i wsi nie są na tyle zróżnicowane, aby miały istotny wpływ na dobór małżeństw studenckich.
3. W procesie doboru małżeństw studenckich nie bez znaczenia jest fakt znania się partnerów jeszcze przed studiami. Dane statystyczne świadczą o tym, że okres „chodzenia ze sobą” jest w małżeństwach studenckich stosunkowo długi, co jest związane ze staranną oceną przyszłego małżonka, jego cech, oraz oceną jego przydatności do małżeństwa przez drugiego partnera.
4. Studiujący mężczyźni dobierają sobie żony z niższych lat studiów. Jest to – jak się wydaje – związane z różnicą wieku małżonków, a więc z faktem, że tradycyjny

model małżeństwa, w którym mąż jest starszy od żony dominuje wśród studentów, chociaż różnica wieku między małżonkami jest relatywnie mała.

5. W przypadku pracy małżonka studiującego respondenta istnieje tendencja do dobiegania się partnerów o podobnym poziomie wykształcenia. Czynniki wykształcenia jest tu jednak istotny o tyle, o ile istnieje przewaga kontaktów towarzyskich z ludźmi o podobnym wykształceniu. Dlatego też, mimo że w badaniach studenci uznawali wykształcenie jako stosunkowo mało istotne w doborze partnera do małżeństwa, należy je uwzględnić w sposób pośredni, związany z życiem towarzyskim studentów.
6. Cięża jest jednym z powodów zawierania małżeństw studenckich, a więc małżeństwa studenckie podlegają tym samym prawom „presji moralnej” społeczeństwa, co pozostałe małżeństwa w Polsce. W małżeństwach studenckich, w których głównym powodem ich zawarcia była cięża kryteria wszechstronnego i selektywnego doboru partnerów były osłabione.
7. Czynniki materialne w doborze małżeństw studenckich nie odgrywają istotnej roli, a więc małżonkowie liczą tu z jednej strony na własny dorobek (przy niewielkiej pomocy rodziców), z drugiej zaś strony kryterium zamożności nie jest brane pod uwagę jako jeden z głównych powodów zawarcia małżeństwa.
8. Jako cechy najważniejsze, których studenci oczekują od przyszłego małżonka zostały uznane „opiekuńczość” i „inteligencja”, a więc cechy o charakterze psychologiczno-emocjonalnym. Potwierdza to jednocześnie tezę, że dobór partnerów następuje w podobnych grupach wykształcenia.

PRZYPISY

¹ Por. *Przeobrażenia rodzin robotniczych w warunkach uprzemysłowienia*, Warszawa 1970, *Rodzina a zakład pracy*, Warszawa 1971, *Rodziny robotnicze w Polsce*, Warszawa 1977 i inne.

² *Współczesne rodziny polskie w świetle aktualnych badań*, Por. Zb. Wyd. UAM, Poznań 1976, s. 59